

і відмінні риси, характерні для кожної країни. Зміст же професійної поліцейської освіти визначається: цілями й рівнем розвитку суспільства й держави; роллю поліції в суспільстві; розвитком законодавства, науки й техніки; вимогами й службовими задачами конкретної правоохоронної діяльності; педагогічними теоріями змісту освіти й іншими факторами. Тому вирішення завдань, направлених на побудову в Україні правової держави, неможливе без широкого використання всього позитивного, що накопичено в цій сфері не тільки вітчизняною, а й зарубіжною теорією та практикою.

Література

1. Матеріали досліджень Мілан Пагоня, Бояна Virjent-Новак, Меліта Джуріч, Бранко Lobnikar "Європейська система освіти та підготовка поліцейських кадрів".

2. Ministerium: www.bmbf.de. Шульте Райнер. Зміст діяльності поліції, завдання і організація поліції в Німеччині до початку XXI ст.

3. Організація підготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів поліції ФРН // Вісник ГУК МВС Росії. - 1997. - № 4. - С. 100-106.

4. Polizeiorganisationsgesetz Bayern [Електронний ресурс] // [ayern Polizei](http://www.polizei.bayern.de/news/recht/index.html/6040). - Режим доступу: <http://www.polizei.bayern.de/news/recht/index.html/6040>.

5. Wo die Zukunft der Polizei beginnt [Електронний ресурс] // <http://www.iph-hitzkirch.ch/>.

6. Statuten Zwecke [Електронний ресурс] // SPI. - Режим доступу: <http://www.institut-police.ch>.

Ізбаш К.С.

Доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності ОВС Одеського державного університету внутрішніх справ

Надійшла до Редакції: 12. 12. 2012

УДК 342.924:343. 353

СТРУКТУРА ЗЛОЧИННОСТІ СЛУЖБОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ ЗА 2012 РІК)

Кашкаров О. О.

Вивченню кількісно-якісних показників злочинності присвячували свої роботи такі вчені, як: О.М. Бандурка, А.Б. Блага, В.В. Голина, В.О. Глушков, І.М. Даньшин, С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, О.О. Дудоров, О.М. Ігнатов, О.М. Литвинов, О.М. Мартиненко, В.О. Меркулова, В.О. Навроцький, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, В.М. Трубников, О.О. Юхно та інші науковці, проте дослідження щодо структури злочинності службових осіб органів публічної влади не проводилися. Саме цей факт зумовлює мету цієї публікації - дослідження структури злочинності, на підставі статистичних даних Державної судової адміністрації України за 2012 рік.

Вивчення статистичних даних щодо стану злочинності є однією з передумов для прийняття заходів щодо запобігання злочинності, як справедливо з цього приводу зазначає О.М. Ігнатов, для ефективної протидії негативним соціальним явищам необхідно насамперед встановити їх реальні масштаби, щоб уникнути помилок у сфері реалізації кримінологічної політики як щодо протидії кримінальному насильству, так і злочинності загалом, необхідно мати (і своєчасно інформувати суспільство) максимально повну й достовірну інформацію [1, 35-36].

Вивчення статистичної інформації щодо стану злочинності, її обробка є запорукою здійснення науково обґрунтованого прогнозування тенденцій і динаміки розвитку злочинності, з цього приводу ще в 1970 році Г.А. Аванесов зазначає, що статистичні дані аж ніяк не можуть бути предметом обговорення й дискусій, а можуть бути лише вихідним пунктом для подальших міркувань [2, 14].

Визначення структури злочинності є частиною кримінологічного моніторингу. Про необхідність моніторингу злочинності влади вказує Є.М. Блаживський. У своїй монографії "Моніторинг протидії злочинності в Україні" він зазначає, що інноваційність і водночас

необхідність запровадження цього виду кримінологічного моніторингу значною мірою зумовлюється феноменологічною специфікою вітчизняної злочинності - її інституційно визначені витоки беруть свої витоки в політико-економічних засадах трансформації суспільного життя, які відбувались у 90-ті роки ХХ століття й визначаються значною мірою корумпованості, безсистемною основою організації соціального управління, що пронизує всі сфери суспільного життя, інститути та підсистеми [3, 48].

За нашим переконанням, статистичні дані Державної судової адміністрації України щодо засуджених осіб, колишніх службових осіб органів публічної влади є найбільш репрезентативною, оскільки: по-перше, вони відображають відомості щодо засуджених по всій державі; по-друге, у статистичній інформації Державної судової адміністрації України містяться відомості щодо призначених покарань, а також звільнених від покарання; по-третє, відомості за 2012 рік більш повно відображають злочинність службових осіб органів публічної адміністрації, оскільки вона диференційована на службові злочини й злочини осіб, чия діяльність пов'язана зі здійсненням професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг; по-четверте, вона позбавлена певних похибок, які притаманні відомчій статистиці МВС України. З цього приводу Д.В. Казначеева зазначає, що кількісні показники статистики МВС України й Державної судової адміністрації України щодо виявлених фактів хабарництва та даних про кількість засуджених осіб судами України за вчинення хабарництва суттєво відрізняються [4, 111-112].

Відповідно до статистичних даних Державної судової адміністрації за 2012 р. до кримінальної відповідальності в Україні притягнуто 162 881 особа, з них 1 097 службовців органів публічної влади (всього 0,67 % від загальної кількості засуджених). Відносно низький показник злочинів,

вчинених службовими особами органів публічної влади, пояснюється високим рівнем латентності цих злочинів. З цього приводу А.Ф. Зеленський зазначав, що порівняно низький рівень злочинності в Україні - це результат насамперед винятково високої латентності злочинів і погано поставленого обліку [5, 111]. З усієї сукупності злочинів, вчинених службовими особами органів публічної влади, 12 вчинили злочин у складі організованих груп і 8 - у складі злочинних організацій, що свідчить про підвищену суспільну небезпеку цих злочинів.

Відповідно до класифікації злочинів за ст. 12 КК України у 2012 р. службовими особами органів публічної влади вчинено злочинів невеликої тяжкості - 946, середньої - 1345, тяжкі - 1512 та особливо тяжкі - 270.

Найбільш поширеними злочинами серед службових осіб публічної влади є злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (розділ XVII КК України), за вчинення яких засуджено 889 службових осіб органів публічної влади (державні службовці й службові особи органів місцевого самоврядування, інші особи, які наділені повноваженнями на виконання функцій держави, це - працівники міліції, органів прокуратури, службові особи міністерства надзвичайних ситуацій, митниці, податкової міліції тощо та 238 осіб, які не є службовими особами органів публічної влади, але на момент вчинення злочину були депутатами місцевих рад), з них жінок 398 (9 %), у складі груп вчинено 376 злочинів у сфері службової діяльності.

За вчинення зловживання владою чи службовим становищем засуджено 297 службових осіб органів публічної влади; за перевищення влади чи службових повноважень - 83 особи; за службове підроблення - 54; службову недбалість - 64; одержання хабара - 382; пропозицію або давання хабара - 8.

Щодо 27 осіб у 2012 р. ухвалено виправдувальні вироки, щодо 2 ухвалено рішення про примусові заходи медичного характеру (за вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 364 КК України та ч. 2 ст. 368 КК України), щодо 2419 службовців справи закрити: 5 - за відсутністю події, складу злочину чи недоведеністю обвинувачення; 208 - у зв'язку з дійовим каяттям; 5 - у зв'язку з примиренням винного з потерпілим; 380 - у зв'язку зі зміною обставинки; 258 - у зв'язку з передачею особи на поруки; 847 - у зв'язку з амністією; 31 - у зв'язку зі смертю; 687 - з інших обставин.

Покарання за вчинення службових злочинів службовими особами органів публічної влади у вигляді позбавлення волі застосоване до 306 осіб, з яких строком до 1 року - 13; від 1 до 2 років - 40; понад 2 до 3 років - 66; понад 3 до 5 років - 143; понад 5 до 10 років - 44. Інші основні покарання у вигляді обмеження волі - 55; арешту - 8; виправні роботи - 21; штрафу - 485. У вигляді додаткових покарань застосовувались: штраф - 105; позбавлення права займати певні посади або займатись певною діяльністю - 1508; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу - 209 (такий відносно малий показник додаткового виду покарання пояснюється тим, що після затримання службової особи органу публічної влади за вчинення злочину та до моменту її засудження цю особу звільняють із займаної посади та з органу публічної адміністрації).

За рівнем освіти 589 засуджених мали вищу освіту; 158 - професійно-технічну; 142 - повну чи базову загальну середню освіту. Переважно загальну й професійно-

технічну освіту мають службові особи органів місцевого самоврядування та депутати сільських, селищних і міських рад, працівники установ виконання покарання тощо.

Крім злочинів у сфері службової діяльності службові особи органів публічної влади притягались у 2012 р. і до кримінальної відповідальності за вчинення інших злочинів, передбачених розділами чинного КК України.

За вчинення злочинів проти власності засуджено 103 службові особи органів публічної влади. З них 61 особу засуджено за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (це пов'язано з тим, що цей злочин може бути вчинений виключно спеціальним суб'єктом злочину, до яких належать працівники органів публічної влади, переважно злочин, передбачений ст. 191 КК України, вчиняють службові особи органів місцевого самоврядування шляхом привласнення й розтрати бюджетних коштів).

Окремо слід зазначити, що майже 90 % засуджених у 2012 р. службових осіб органів публічної влади із 29 за вчинення шахрайства, отримували кошти, майно та дії майнового характеру від фізичних і юридичних осіб шляхом обману й зловживання довірою за вчинення начебто певних дій, пов'язаних з виконанням службових повноважень службової особи органу публічної влади. Наприклад, вироком Білозерського районного суду Херсонської області від 24.02.2012 р. за справою № 2102/1-337/2011 засуджений колишній заступник прокурора Суворовського району м. Херсона, який у період з 07.12.2010 р. по 04.01.2011 р. у порядку нагляду за додержанням і застосуванням законів щодо захисту прав і свобод громадян, державних і публічних інтересів, під час проведення перевірки за зверненням встановив ознаки складу злочину, передбаченого ч. 4 ст. 191 КК України в діях службових осіб ПВКФ "Оскар". Після порушення кримінальної справи слідчим, заступником прокурора, розуміючи той факт, що відповідно до ст. 114 КПК України слідчий при провадженні досудового слідства рішення про перекваліфікацію злочину приймає самостійно й він, займаючи посаду заступника прокурора Суворовського району м. Херсона, позбавлений можливості впливати на дії слідчого щодо здійснення останнім досудового слідства й прийняття процесуальних рішень у кримінальній справі, крім того володіючи інформацією про те, що слідчим рішення про необхідність перекваліфікації злочинних дій директора фірми "Оскар" з ч. 4 ст. 191 КК України на ч. 1 ст. 191 КК України прийнято самостійно на підставі об'єктивних обставин, встановлених під час досудового слідства, а саме встановлення розміру майнової шкоди, спричиненої ПВКФ "Оскар" злочинними діями директора, за змовою з захисником, розуміючи протиправність своїх дій, з метою незаконного заволодіння коштами дружини директора шляхом її обману щодо можливості як заступника прокурора Суворовського району м. Херсона впливати на хід досудового слідства в кримінальній справі щодо директора фірми "Оскар" і прийняття в зазначеній справі слідчим процесуальних рішень, вимусили дружину директора фірми "Оскар" передати їм незаконну грошову винагороду в сумі 6000 доларів США за зміну обвинувачення директора фірми "Оскар" з ч. 4 ст. 191 КК України на ч. 1 ст. 191 КК України, створюючи в останньої неправдиве уявлення про те, що зміна слідчим обвинувачення на ч. 1 ст. 191 КК Укра-

їни зумовлена впливом заступника прокурора на хід досудового слідства, і вводячи останню в оману щодо того, що передача зазначеної грошової винагороди є обов'язковою умовою зміни обвинувачення, що не відповідало дійсності [6].

Інші службові особи органів публічної влади засуджені за вчинення злочинів, передбачених розділом VI "Злочини проти власності" КК України, які теорією та практикою належать до загально-кримінальних злочинів, серед яких 7 осіб - за вчинення крадіжок, 3 - грабежів.

Загальна кількість службових осіб органів публічної влади, засуджених за вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення, становить 16 осіб. Переважно за вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів засуджені працівники БНОН МВС України (6) і працівники Державної пенітенціарної служби України - за збут наркотичних засобів в установах виконання покарання (3). Наприклад, до кримінальної відповідальності за вироком Суворовський районного суду м. Херсона, за справою № 1-584/11, за вчинення злочинів, передбачених ч. 3 ст. 364 КК України та ч. 2 ст. 307 КК України засуджено молодшого інспектора 1 категорії відділу режиму та охорони Херсонського СІЗО № 28, який умисно з корисливого мотиву використовував службове становище. Всупереч інтересам служби 02.04.2011 р. о 07.15 год. у пластиковій коробці з-під їжі незаконно проніс на територію охоронюваної зони Херсонського СІЗО по вул. Перекопській, 10 у м. Херсоні особливо небезпечний наркотичний засіб [7].

За вчинення злочинів проти громадського порядку й моральності, а саме за вчинення хуліганства засуджено двох службових осіб органів публічної влади.

Місцевими судами України винесено 131 вирок відносно службових осіб органів публічної влади за вчинення злочинів: проти безпеки руху та експлуатації транспорту - 12, з них 11 - за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.

За злочини проти громадської безпеки засуджено 6 службових осіб органів публічної влади. З них за створення злочинної організації - 4; за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами - 2.

За вчинення злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян - 8, більшість з них засуджені за підроблення документів, печаток, штампів і бланків, а також збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів - 7 осіб.

За вчинення злочинів у сфері господарської діяльності - 4, ухилення від сплати податків - 2; незаконну приватизацію державного чи комунального майна - 1, а також за порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом притягнуто одну особу.

За злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини й громадянина - 6. З них за порушення недоторканості житла - 2; невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат - 4.

За злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем і комп'ютерних мереж - 5.

За вчинення злочинів проти життя та здоров'я

засуджено 23 службові особи органу публічної влади. З них за: умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або в разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця - 1; умисні тяжкі тілесні ушкодження - 9; умисні тілесні ушкодження середньої тяжкості - 1; умисні легкі тілесні ушкодження - 1; катування - 10; зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби - 1.

За вчинення злочину проти честі та гідності засуджено одну особу, а саме за незаконне позбавлення волі або викрадення людини.

За скоєння статевих злочинів засуджено 2 службових особи органів публічної влади. З них за: зґвалтування, вчинене у групі - 1; насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом - 1.

За вчинення злочинів проти правосуддя засуджено 15 службових осіб органів публічної влади, вся маса засуджених за невиконання судових рішень - 15 службових осіб органів публічної влади.

За вчинення військових злочинів засуджено 1 службову особу органів публічної влади.

За вчинення злочинів проти основ національної безпеки у 2012 р. засуджено двох службовців органів публічної влади, які скоїли злочин, передбачений ст. 114 КК України, проте суб'єктами цих злочинів є громадяни Китаю та Молдови [8, 9].

У підсумку можна зазначити, що переважна більшість засуджених службових осіб органів публічної влади в Україні у 2012 р. притягнуті до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (розділ XVII КК України) - 81 %, за вчинення злочинів проти власності (розділ КК VI України) - 9 %, за вчинення інших злочинів, передбачених іншими розділами КК України, - 10 %.

В якості висновків можна також зазначити, що ця стаття в подальшому може бути використана при дослідженні інших характеристик кількісно-якісних показників злочинності службових осіб органів публічної влади, а також слугувати основою для проведення кримінально-правової характеристики злочинів, що вчиняються службовими особами органів публічної влади.

Література

1. Гнатюк О.М. "Дива" відомчої статистики та рівень насильницької злочинності в Україні // Кримські юридичні читання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 11 травня 2012 року / Національний університет "Одеська юридична академія" Економіко-правовий факультет у м. Сімферополь. - Сімферополь: КРП "Видавництво "Кримнавчпеддержвидав", 2012. - 372 с.
2. Основы криминологического прогнозирования. Учебное пособие / Аванесов Г.А.; Под ред.: Стручков Н.А. - М.: НИИРЮ ВШ МВД СССР, 1970. - 53 с.
3. Блаживський Є.М. Моніторинг протидії злочинності в Україні: монографія / - Х.: Золота миля, 2013. - 372 с.
4. Казначеева Д.В. Стан та тенденції розвитку хабарництва в Україні / Д.В. Казначеева / Кримінально-правові та криминологічні засади протидії корупції в Україні: матеріали науково-практичної конференції (19 квітня 2013 року, м. Харків) / МВС України, ХНУВС; Криминологічна асоціація України. - Х.: Золота миля, 2013. - С. 110-114
5. Криминологія. Загальна та Особлива частина: підручник / За ред. Даньшина І.М.. - Х.: Право, 2003. - 352 с.

6. Вирок по справі № 2102/1-337/2011 Білозерський районний суд Херсонської області. - [Електронний ресурс]: <http://www.revestr.court.gov.ua/Review/26489169>

7. Вирок по кримінальній справі № 1-584/11 Суворівського районного суду м. Херсона. - [Електронний ресурс]: <http://www.revestr.court.gov.ua/Review/19709217>

8. Приговор по делу № 419/851/12 Красногвардейский районный суд г. Днепропетровска. - [Електронний ресурс]: <http://revestr.court.gov.ua/Review/24541257>

9. Приговор по делу № 522/19686/2012. Местный Приморский районный суд города Одессы, архив. Дело № 522/19686/2012

*Кашкаров О.О.
Начальник кафедры загально-правових дисциплін
Кримського факультету Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, старший науковий
співробітник*

Надійшла до редакції: 07. 12. 2012

УДК 342.95

ОСОБЛИВОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КОМПЕТЕНЦІЙНИХ СПОРІВ

Кобилянський М. Г.

Актуальність проблеми класифікації компетенційних спорів, які підпадають під юрисдикцію адміністративного суду визначена необхідністю встановлення особливостей окремих процедур розгляду таких спорів. Врахування таких особливостей є підґрунтям розгляду питання про збільшення чи, навпаки, зменшення процесуальних строків розгляду таких справ, оптимізації процедур збору доказів і здійснення доказування в таких справах. Наслідком вирішення компетенційного спору в адміністративних судах може бути зміна повноважень певного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, існують і юридичні наслідки таких рішень щодо фізичних чи юридичних осіб у частині, яка стосується меж реалізації компетенції зазначеними органами.

Отже, вирішення проблеми класифікації спорів про компетенцію має і теоретичні, і практичні наслідки для вдосконалення правового регулювання правозахисної діяльності адміністративних судів.

Мета статті полягає в опрацюванні наукового підходу щодо здійснення класифікації компетенційних спорів, встановленні особливостей таких спорів як предмету розгляду адміністративними судами. Завдання статті полягає у формулюванні конкретних наукових положень щодо особливостей компетенційних спорів і видів таких спорів.

Питанню класифікації компетенційних спорів приділяли увагу такі дослідники, як В.Д. Андрійцьо, Є.В. Лазнюк, О.Є. Міщенко та інші. Окремі наукові підходи щодо класифікації були запропоновані В.С. Стефанюком. Разом з тим, наукові напрацювання перелічених та інших вчених мають переважно дискусійний характер, що свідчить про активний науковий пошук єдиного підходу щодо здійснення класифікації виділеної категорії публічно-правових спорів.

Компетенційні спори як правове явище та процесуальний порядок їх вирішення мають особливості, які дозволяють виокремлювати їх з-поміж інших категорій публічно-правових спорів, що підлягають юрисдикції адміністративних судів.

Специфіка компетенційних спорів полягає у встановленні сторонами спору тільки суб'єктів владних повноважень. В інших категоріях спорів однією зі сторін (як правило - позивачем) виступає суб'єкт, не наділений владними повноваженнями - громадянин, особа без громадянства, іноземець, юридична особа. Серед особливостей компетенційних спорів слід відзначити й те, що взаємні претензії сторін спору стосуються одного предмету, пов'язаного з реалізацією обома сторонами владних повноважень.

Вказане визначає предметну підсудність таких справ,

© М.Г. Кобилянський, 2013

а також окремі особливості процедур провадження в адміністративних судах. Зокрема, виходячи з п. 1 ч. 1 ст. 18 Кодексу адміністративного судочинства України [1], компетенційні спори, де однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування, посадова чи службова особа органу місцевого самоврядування належать до юрисдикції місцевого загального суду як адміністративного суду. Окружним адміністративним судам підсудні адміністративні справи, у яких однією зі сторін є орган державної влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, обласна рада, Київська або Севастопольська міська рада, їх посадова чи службова особа, крім випадків, передбачених цим Кодексом, і крім справ з приводу їхніх рішень, дій чи бездіяльності в справах про адміністративні проступки та справ, які підсудні місцевим загальним судам як адміністративним судам (ч. 2 ст. 18 КАС України).

Особливості судового розгляду компетенційних спорів стосуються визнання того, чи належним чином реалізовані повноваження відповідачем у справі - суб'єктом владних повноважень - з точки зору відсутності факту втручання в діяльність позивача або факту виконання обов'язків, які належать до виконання позивачем. Складність при вирішенні спору виникає в разі відсутності чіткого визначення нормотворцем компетенції або має місце конкуруюча юрисдикція.

А.О. Ткаченко слушно вказує на те, що особливістю порядку розгляду компетенційних спорів є неможливість відмови від позову, примирення сторін, адже прийняте судом рішення завжди буде впливати на права й обов'язки інших осіб. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їхні посадові й службові особи, інші суб'єкти при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень завжди реалізують функції держави, тобто діють не у власних інтересах, а в інтересах держави, яка є носієм влади народу [2].

Отже, серед особливостей компетенційних спорів доцільно виділити особливості, визначені матеріальними нормами (матеріальні) і особливості, визначені процесуальними нормами (процесуальні).

Матеріальні особливості полягають у:

- визначенні законодавством правового статусу суб'єктів владних повноважень як сторін спору;
- спрямованості їх діяльності на реалізацію публічного інтересу, що визначено адміністративно-правовою природою функціонування таких суб'єктів;
- виникнення компетенційних спорів виключно в межах реалізації функцій публічно-правового характеру суб'єктами владних повноважень.